

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2025-35-8>

УДК 81'373.7:81'255.4(410)

ГЕРАСИМЕНКО Ольга

Криворізький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-0539-1165>

gerasimenko_ou@donniet.edu.ua

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

У статті здійснено комплексний аналіз семантичних особливостей англійських паремій як відображення національного характеру англословного суспільства. З'ясовано, що англійські паремії виконують важливу культурно-мовну функцію, акумулюючи морально-етичні, філософські, соціальні та поведінкові цінності. У дослідженні виокремлено основні семантичні типи паремій – дидактичні, філософсько-життєві, практично-порадні, соціальні, метафоричні, антитезні та іронічні – та розкрито їхню змістову й структурну специфіку. Визначено, що для англійських паремій характерні лаконізм, раціональність, прагматичність та морально-повчальний характер, що відображає ключові риси англійського національного менталітету. Отримані результати сприяють глибшому розумінню культурних особливостей англословного світу та можуть бути використані у подальших лінгвокультурологічних і перекладознавчих дослідженнях.

Ключові слова: паремія, семантика, англійська мова, національний характер, культурні цінності.

HERASYMENKO Olha

Kyryvi Rih National University

SEMANTIC FEATURES OF ENGLISH PARAEMIA AS A REFLECTION OF NATIONAL CHARACTER

The article presents a comprehensive linguistic and cultural analysis of the semantic features of English paremias as a reflection of the national character of English-speaking society. Paremias are viewed as condensed verbal expressions that encapsulate collective experience, moral principles, and culturally specific ways of interpreting the world. The study emphasizes that paremias perform not only a communicative but also a didactic and value-oriented function, serving as a means of transmitting social norms, ethical standards, and national identity across generations.

The research identifies several major semantic groups of English paremias – didactic, philosophical, practical, social, metaphorical, antithetical, and ironic – and examines their structural, grammatical, and functional characteristics. Particular attention is paid to the pragmatic and moral dimensions of paremias, which reveal core traits of the English national character such as rationality, self-discipline, diligence, restraint, and respect for individual autonomy. Through a detailed semantic and contextual analysis, the paper demonstrates that English paremias reflect a pragmatic worldview oriented toward practical wisdom, ethical responsibility, and social harmony.

The findings of this study contribute to a deeper understanding of the linguistic mechanisms through which culture is encoded in proverbial expressions. They can be applied in further research on comparative phraseology, translation studies, and linguocultural communication, as well as in educational contexts for developing intercultural competence in English language learners.

Key words: paremia, semantics, English language, national character, cultural values.

Стаття надійшла до редакції / Received 19.04.2025

Прийнята до друку / Accepted 06.06.2025

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Мовна картина світу кожного народу формується під впливом його історичного досвіду, культури та способу мислення. Особливе місце у відображенні цих цінностей посідають паремії – короткі, усталені вислови, у яких закодована народна мудрість, моральні настанови та оцінка життєвих явищ. Дослідження семантичних особливостей англійських паремій дає змогу глибше зрозуміти світогляд англословного суспільства, його національний характер і культурні пріоритети.

В умовах зростання міжкультурної комунікації та глобалізації мови знання паремій є важливим елементом міжкультурної компетентності, адже вони відображають специфіку мислення народу. Саме тому аналіз семантики англійських паремій має не лише теоретичну, а й практичну цінність для лінгвістів, перекладачів та викладачів іноземних мов.

Аналіз досліджень та публікацій

Проблематика дослідження паремій, їхньої семантики та ролі у відображенні національного характеру знайшла широке відображення в працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Теоретичні засади вивчення паремій розроблялися у працях В. Телії, О. Куніна, Н. Арутюнової, О. Ахманової, які розглядали паремії як елемент фразеологічного фонду мови та носія культурно-національної інформації.

Особливу увагу питанню національної специфіки фразеологічних одиниць приділяли В. Виноградов, І. Гальперін, Г. Лакоф, М. Мід, які наголошували, що паремії є відображенням колективного досвіду народу та формують мовну картину світу.

В українському мовознавстві цю проблематику досліджували Н. Бабич, О. Селіванова, Л. Паламарчук, Г. Ужченко, котрі розглядали прислів'я й приказки як цінне джерело пізнання національної культури та ментальності.

Окремі аспекти семантики англійських паремій та їхнього перекладу висвітлено у працях А. Коваль, Т. Кияка, В. Карабана, І. Арнольд, які підкреслюють, що англійські паремії вирізняються лаконічністю, раціональністю та морально-практичною спрямованістю.

Попри наявність значної кількості наукових праць, питання системного аналізу семантичних особливостей англійських паремій у контексті відображення національного характеру залишається актуальним і потребує подальших досліджень.

Формулювання мети статті

Метою нашого дослідження є комплексний аналіз семантичних особливостей англійських паремій з метою виявлення специфіки відображення в них національного характеру, ментальності та культурних цінностей англословного суспільства.

Виклад основного матеріалу

Паремії – це короткі, усталені вислови з узагальненим змістом, які відображають колективну мудрість, морально-етичні настанови та практичний життєвий досвід народу. В англійській мові вони є важливою складовою фразеологічної системи, виконуючи численні функції – від дидактичної до емоційно-експресивної [2; 5].

Паремії поділяють на *прислів'я* (proverbs) і *приказки* (sayings). Прислів'я мають завершене судження, часто у формі повного речення, а приказки – це частини речення, які потребують контекстуального продовження [3, с. 28].

Дидактичні паремії – найпоширеніші в англійській мові, адже формують морально-етичні орієнтири: *добро/зло, правильне/неправильне*. Завдяки стислій формі вони легко запам'ятовуються і активно використовуються у вихованні, освіті, медіа та побутовому спілкуванні. За тематикою дидактичні паремії охоплюють етику, взаємини, працьовитість, повагу, вдячність, обережність, правдивість тощо. Наприклад, «*Actions speak louder than words*» («Дії говорять голосніше за слова») підкреслює, що справжні наміри виявляються у вчинках, а не словах [8, с. 56], а «*Honesty is the best policy*» («Чесність – найкраща стратегія») заохочує до правдивості як основи довіри та стабільності в суспільстві [8, с. 61]. «*Practice makes perfect*» («Практика веде до досконалості») втілює прагматизм і культуру самовдосконалення [8, с. 67].

За структурною будовою дидактичні паремії поділяються на прості та складні. До простих належать ті, що складаються з одного речення або фрази, як-от: «*Don't bite the hand that feeds you*» («Не кусай руку, яка тебе годує») [8, с. 73], «*Look before you leap*» («Сім раз відмір – один відпіж») [8, с. 74], «*Better safe than sorry*» («Краще перестрахуватися, ніж шкодувати») [8, с. 78]. Складні паремії побудовані на антитезі, умовно-причинних зв'язках або паралелізмі, як-от: «*What goes around comes around*» («Що посієш, те й пожнеш»), що втілює ідею моральної відплати [8, с. 75]; «*You can lead a horse to water, but you can't make it drink*» («Можна підвести коня до води, але не змусиш його пити»), яка ілюструє межі зовнішнього впливу [8, с. 79]; «*The early bird catches the worm, but the second mouse gets the cheese*», де поєднання двох прислів'їв демонструє суперечливі погляди на ініціативність і обережність [8, с. 81].

За функціональністю більшість дидактичних паремій мають оціночну, регулятивну або мотиваційну функцію. Наприклад, «*No pain, no gain*» («Без болю немає здобутку») стверджує цінність зусиль [8, с. 84], «*Mind your own business*» («Не лізь не в свою справу») обмежує втручання в чужі справи [8, с. 86], а «*Where there's a will, there's a way*» («Було б бажання – знайдеться і спосіб») мотивує до досягнення цілей [8, с. 88].

За граматичною формою виокремлюються імперативні конструкції, як-от: «*Don't judge a book by its cover*» («Не суди книжку за обкладинкою») [8, с. 91], «*Think before you speak*» («Думай, перш ніж говорити») [8, с. 92], та описові речення: «*Time heals all wounds*» («Час лікує всі рани») [8, с. 95], «*A friend in need is a friend indeed*» («Друг пізнається в біді») [8, с. 96]. Аналогічне тематичне та структурне розмаїття простежується і в таких прикладах: «*Hard work pays off*», «*Money doesn't grow on trees*», «*Easy come, easy go*», «*It's never too late to learn*», «*Rome wasn't built in a day*», «*Still waters run deep*», «*Jack of all trades, master of none*», «*Too many cooks spoil the broth*», «*Every cloud has a silver lining*», «*When in Rome, do as the Romans do*», «*You reap what you sow*», «*Speak of the devil and he shall appear*» [8, с. 97–105].

Філософсько-життєві паремії відображають загальнолюдський досвід, спостереження за часом, поведінкою, долею. Вони не повчають прямо, а узагальнюють – мають рефлексивний характер. За тематикою ці паремії охоплюють питання плинності часу, непередбачуваності життя, сутності людини, сенсу існування. Наприклад, «*Time heals all wounds*» («Час лікує всі рани») виражає віру в здатність часу зцілювати емоційний біль [5, с. 144], а «*You can't have your cake and eat it too*» («Не можна і рибку з'їсти, і на дерево вилізти») нагадує про неможливість мати все водночас – заклик до раціонального вибору [8, с. 81]. «*A leopard can't*

change its spots) («Леонард не змінює своїх плям») говорить про незмінність людської природи, скепсис щодо глибоких внутрішніх змін [1, с. 323], а «*Easy come, easy go*)» («Що легко приходить, те легко й минає») підкреслює нетривкість результату, досягнутого без зусиль [9].

За структурою більшість філософських паремій є простими, короткими реченнями: «*Life is not a bed of roses*)» («Життя – не ліжко з троянд») [8, с. 109], «*What will be, will be*)» («Чому бути, того не минути») [8, с. 111], або ж побудовані на паралелізмі чи контрасті: «*The grass is always greener on the other side*)» («Там, де нас немає, трава зеленіша») [8, с. 112], «*Every rose has its thorn*)» («У кожної троянди є свій шип») [8, с. 114].

За функцією ці паремії здебільшого рефлексивні, описові, вони не регламентують поведінку, а лише констатують її закономірності або парадокси. Наприклад, «*You win some, you lose some*)» («Щось виграти, щось програти») [8, с. 115] або «*Nothing lasts forever*)» («Ніщо не триває вічно») [8, с. 117].

За граматичною формою переважають описові твердження в теперішньому або минулому часі: «*All that glitters is not gold*)» («Не все те золото, що блищить») [8, с. 119], «*Familiarity breeds contempt*)» («Часте спілкування породжує зневагу») [8, с. 121], а також умовні конструкції: «*If it ain't broke, don't fix it*)» («Не лізь у те, що працює») [8, с. 123]. Аналогічне спостерігається і в таких прикладах: «*Life goes on*», «*No man is an island*», «*Fortune favors the bold*», «*Ignorance is bliss*», «*What is done is done*», «*You can't turn back time*», «*Truth will out*», «*Knowledge is power*», «*Live and let live*», «*It is what it is*», «*Beauty is in the eye of the beholder*», «*One day at a time*)» [8, с. 124]. Філософсько-життєві паремії сприяють осмисленню життєвих подій, актуалізують досвід поколінь і підтримують людину в її внутрішніх рефлексіях. Їхня сила – у лаконізмі, образності та багатозначності.

Практично-порадні паремії орієнтовані на конкретні настанови, спрямовані на оптимізацію щоденної діяльності, наголошуючи на обачності, досвіді, плануванні та здоровому глузді. Тематично ці паремії охоплюють такі сфери, як праця, фінанси, міжособистісна взаємодія, прийняття рішень. Наприклад, вислів «*Look before you leap*)» («Перед тим як стрибати, подивись») застерігає від необдуманих вчинків і актуальний у професійному та особистому середовищі [5, с. 144], а «*Don't put all your eggs in one basket*)» («Не клади всі яйця в один кошик») ілюструє необхідність уникати концентрації ризиків [8, с. 82]. «*Too many cooks spoil the broth*)» («У семи няньок дитя без ока») демонструє, що надмірна кількість учасників може завадити успішному результату [1, с. 156], а «*Measure twice, cut once*)» («Сім разів відмір, один раз відріж») підкреслює важливість уважного планування [9].

За структурою більшість таких паремій є простими, іноді – імперативними: «*Keep your powder dry*)» («Тримай порох сухим») [8, с. 135], «*Don't count your chickens before they hatch*)» («Не радій наперед») [8, с. 137], або побудовані як умовні конструкції: «*If you fail to plan, you plan to fail*)» («Не плануєш – плануєш провал») [8, с. 139].

За функцією вони мають чітко виражену директивну функцію – радять, застерігають, підказують. Наприклад: «*A stitch in time saves nine*)» («Краще запобігти, ніж лікувати») [8, с. 141], «*An ounce of prevention is worth a pound of cure*)» («Грам профілактики важить більше за кілограм лікування») [8, с. 143].

За граматичною формою часто використовуються наказові конструкції або афористичні вислови в теперішньому часі: «*Make hay while the sun shines*)» («Куй залізо, поки гаряче») [8, с. 145], «*Better safe than sorry*)» («Краще перестрахуватися, ніж шкодувати») [8, с. 147]. Аналогічні значення прослідковуються у таких прикладах: «*Don't burn your bridges*», «*Save for a rainy day*», «*Plan your work and work your plan*», «*He who hesitates is lost*», «*Always read the fine print*», «*Do it right the first time*», «*Keep it simple*», «*The early bird catches the worm*», «*Don't mix business with pleasure*», «*Learn from the mistakes of others*», «*Take it one step at a time*)» [8, с. 148–158]. Практично-порадні паремії репрезентують прагматичний світогляд, що заохочує до зваженого мислення, передбачення та відповідальності у щоденній діяльності.

Соціальні та поведінкові паремії відображають норми взаємодії, поведінкові стандарти та цінності, що регулюють спілкування у суспільстві. Вони підкреслюють важливість адаптації до соціального контексту, лояльності, довіри, розуміння і прийняття. Тематично ці паремії охоплюють аспекти дружби, спільноти, соціальних правил і моральних орієнтирів. За структурою більшість із них є простими реченнями, часто мають порівняльну або метафоричну форму, наприклад, ідіоматичні вислови або приказки. Вислів «*When in Rome, do as the Romans do*)» («У Римі поведься як римлянин») акцентує важливість дотримання місцевих звичаїв і традицій [8, с. 102]. Паремія «*Birds of a feather flock together*)» («Схожі люди тримаються разом») описує природну тенденцію гуртування за спільними рисами та інтересами [9]. «*A friend in need is a friend indeed*)» («Друзів пізнають у біді») підкреслює цінність щирої дружби і взаємної підтримки [8, с. 108], а «*Better the devil you know than the devil you don't*)» («Краще вже те лихо, що знайоме») застерігає від необережних змін і ризиків, що пов'язані з новим і невідомим [5, с. 145].

За функціональним призначенням ці паремії мають рефлексивний і нормативний характер, сприяють формуванню і підтриманню соціальних норм, водночас відображаючи баланс між індивідуалізмом і колективізмом у культурі англословних народів. За граматичною формою вони часто є афористичними реченнями з простим синтаксисом, у яких використовуються прислівники, іменники у множині, умовні конструкції або порівняння. Аналогічне прослідковується у наступних прикладах: «*You can't judge a book by its cover*», «*Actions speak louder than words*», «*Look before you leap*», «*Don't judge others until you've walked a mile in their shoes*», «*It takes two to tango*», «*No man is an island*», «*The grass is always greener on the other side*»,

«What goes around comes around», «Many hands make light work», «Don't bite the hand that feeds you», «Rome wasn't built in a day» [8, с. 110–120]. Ці соціальні паремії не лише передають культурні цінності, а й активно використовуються у повсякденній комунікації, вихованні, медіа та міжособистісних стосунках.

Паремії про працю і відповідальність відображають англomовну трудову етику, що має корені в протестантській традиції, де праця, самодисципліна і зусилля вважаються шляхом до успіху та духовного вдосконалення. Вони формують ціннісну парадигму, яка підкреслює важливість відповідальності, самоуправління і підприємливості, а також акцентує, що особистість відповідає за свій добробут і майбутнє. За структурою ці паремії, як правило, є простими афористичними реченнями з лаконічним формулюванням, що легко запам'ятовується і широко використовується. Вислів «*The early bird catches the worm*» («Хто рано встає, тому Бог дає») заохочує ініціативність і своєчасність, підкреслюючи, що можливості належать тим, хто діє першим [8, с. 121]. Паремія «*No pain, no gain*» («Без зусиль немає результату») наголошує на необхідності важкої праці для досягнення мети [5]. Вислів «*A stitch in time saves nine*» («Своєчасна дія запобігає більшим проблемам») радить не зволікати, а діяти превентивно [9]. «*God helps those who help themselves*» («Бог допомагає тим, хто допомагає собі») демонструє віру в активну позицію людини у власному житті [1, с. 521]. Аналогічне прослідковується і в наступних прикладах: «*Hard work pays off*», «*Don't put off until tomorrow what you can do today*», «*Where there's a will, there's a way*», «*Keep your nose to the grindstone*», «*Work smarter, not harder*», «*The squeaky wheel gets the grease*», «*Practice what you preach*», «*Strike while the iron is hot*», «*Make hay while the sun shines*», «*If at first you don't succeed, try, try again*» [8, с. 122–130]. Ці паремії активно використовуються у діловому спілкуванні, вихованні, мотивації та культурних наративах, формуючи і підтримуючи трудові норми і цінності.

Метафоричні та алегоричні паремії базуються на образах із природи, побуту чи тваринного світу, що робить їх емоційно виразними та легкими для запам'ятовування. Вони зазвичай мають складну структуру через образність, але залишаються лаконічними й багатозначними. Вислів «*Every cloud has a silver lining*» («У кожної хмари є срібна підкладка») передає надію у складних обставинах [6]. Вислів «*You can't make an omelet without breaking eggs*» («Не зробиш омлет, не розбивши яєць») ілюструє неминучість жертв заради досягнення результату [8, с. 123]. «*It never rains but it pours*» («Нещастя не приходять одне») метафорично описує ланцюги проблем і криз [8, с. 123]. «*Still waters run deep*» («Тиха вода глибока») підкреслює, що зовнішня спокійність може приховувати глибину і силу [9]. Аналогічне прослідковується і в інших прикладах: «*Don't count your chickens before they hatch*», «*A watched pot never boils*», «*Birds of a feather flock together*», «*Let the cat out of the bag*», «*Burning the midnight oil*», «*Barking up the wrong tree*», «*A picture is worth a thousand words*», «*The pot calling the kettle black*», «*Beat around the bush*», «*Caught between a rock and a hard place*» [8, с. 124–130]. Ці паремії збагачують англomовну культуру образністю і символізмом, їх часто використовують у літературі, музиці, рекламі та повсякденному мовленні, що робить вислови живими та запам'ятовуваними.

Антитезні паремії базуються на протиставленні понять або дій, що надає їм ритмічності та афористичності. Вони часто мають просту або складну структуру, де через контраст підкреслюється головна думка. Вислів «*Out of sight, out of mind*» («З очей геть – із серця геть») показує, як фізична відстань веде до забування почуттів [8, с. 132]. «*Better late than never*» («Краще пізно, ніж ніколи») є прикладом позитивної антитези, заохочуючи дію навіть із запізненням [9]. Паремія «*Many are called, but few are chosen*» («Багато покликані, та мало вибрані») протиставляє кількість і якість, шанс і сутність [1, с. 544]. «*Speech is silver, silence is golden*» («Слово – срібло, мовчання – золото») ставить мовчання вище за слово, підкреслюючи мудрість стриманості [8, с. 135]. Аналогічне прослідковується і в інших прикладах: «*Easy come, easy go*», «*No pain, no gain*», «*Many hands make light work*», «*Haste makes waste*», «*Actions speak louder than words*», «*All's fair in love and war*», «*Live and let live*», «*Look before you leap*», «*Jack of all trades, master of none*» [8, с. 136–140]. Ці вислови стимулюють критичне мислення, чітко структурують життєві ситуації та допомагають усвідомлювати двозначність і суперечливість світу.

Парадоксальні та іронічні паремії спираються на несподівані логічні зв'язки і суперечності, що викликають роздуми чи усмішку. Вони часто мають складну або складнопідрядну структуру, де одночасно поєднуються протилежні або суперечливі ідеї. Вислів «*The more you know, the more you realize you don't know*» («Чим більше знаєш, тим більше розумієш, скільки не знаєш») виражає епістемологічний парадокс нескінченного пізнання [7]. «*Too much of a good thing*» («Забагато доброго – вже зле») навчає поміркованості навіть у позитивному [9]. Паремія «*Absence makes the heart grow fonder*» («Відстань посилює почуття») протиставляє очікуване охолодження почуттів їх посиленню [8, с. 144]. Аналогічне прослідковується і в інших прикладах: «*Beggars can't be choosers*», «*Curiosity killed the cat*», «*Don't count your chickens before they hatch*», «*Less is more*», «*If you want something done right, do it yourself*», «*What doesn't kill you makes you stronger*» [7, с. 145–150]. Ці вислови відображають складність і неоднозначність життя, допомагають зняти напругу, стимулюють самоіронію та легалізують суперечності, що існують у повсякденному досвіді.

Отже, англійські паремії функціонують як інструмент комунікації, що акумулює моральні, соціальні, філософські й естетичні цінності англomовного світу. Вони слугують кодами культурної пам'яті, засобами виховання, джерелом настанов у побуті та соціальній взаємодії. Їх семантичне багатство поєднується зі структурною компактністю та афористичністю, що полегшує їх вживання в усному та письмовому мовленні.

Порівняльний аналіз із українськими відповідниками дозволяє виявити універсальні та національно специфічні риси пареміологічної системи [4].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

У результаті проведеного дослідження встановлено, що англійські паремії становлять важливу частину мовної картини світу, у якій відображено цінності, ментальні установки та особливості національного характеру англослов'янського суспільства. Їх семантичне розмаїття охоплює дидактичні, філософсько-життєві, практично-порадні, соціальні, метафоричні, антитезні та іронічні типи висловів, що демонструють широкий спектр тем – від моральних принципів і трудової етики до філософських узагальнень і соціальної поведінки.

Аналіз показав, що для англійських паремій характерні лаконічність, раціоналізм, прагматизм та етична спрямованість. Вони репрезентують цінності самодисципліни, відповідальності, працелюбності, поміркованості й толерантності – якості, що традиційно асоціюються з англійським національним характером. Образність і метафоричність висловів сприяють їхній виразності та запам'ятовуваності, а структурна компактність забезпечує активне функціонування у різних сферах комунікації – від побутової до публіцистичної.

Перспективу подальших розвідок убачаємо у порівняльному аналізі англійських та українських паремій, дослідженні їхніх перекладацьких відповідників, а також у вивченні ролі паремій у формуванні міжкультурної компетентності під час вивчення іноземних мов.

Література

1. Англо-український фразеологічний словник: близько 30 000 фразеологічних виразів / уклад. К. Т. Баранцев. Київ : Знання, 2005. 1056 с.
2. Гаврилова В. В. Теоретичні засади вивчення паремій. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. VII. С. 11–20.
3. Колоїз Ж. В., Малога Н. М., Шарманова Н. М. Українська пареміологія : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. 349 с.
4. Куш Е. О. Англійські та українські паремії: етнокультурний аспект. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2007. №1. С. 519–520.
5. Рогач О. О. Типи паремій та принципи їхньої класифікації. *Актуальні питання іноземної філології*. 2017. № 7. С. 143–147.
6. Українська фольклористика : словник-довідник / уклад.-ред. М. Чорнопиский. Тернопіль : Підручники і Посібники, 2008. 448 с.
7. Krikmann A. Some Additional Aspects of Semantic Indefiniteness of Proverbs. *De Proverbio*. 1999. Vol. 5. No 2. URL: <http://www.deproverbio.com/display.php?a=3&r=97>
8. 27. Oxford Dictionary of Proverbs / J. Speake Ed. Oxford University Press, 2015. 416 p.
9. 28. The Idioms. The Idioms – Largest Idiom Dictionary. URL: <https://www.theidioms.com/>

References

1. Barantsev, T. (2005). *Anhlo-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk: blyzko 30 000 frazeolohichnyh vyraziv* [English-Ukrainian phraseological dictionary: about 30,000 phraseological expressions]. Kyiv: Znannia. 1056 p.
2. Havrylova, V. V. (2015). *Teoretychni zasady vyvchennia paremii* [Theoretical principles of the study of paremias]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho universytetu* [Scientific notes of the Berdyansk State Pedagogical University]. Vol. VII. PP. 11–20.
3. Koloyiz, Zh. V., Maliuha, N. M., Sharmanova, N. M. (2014). *Ukrainska paremiolohiia: navchalnyi posibnyk dlia studentiv filolohichnyh spetsialnostey vyshchych navchalnyh zakladiv* [Ukrainian paremiology: a textbook for students of philological specialties of higher educational institutions]. Kryvyi Rih: KPI DVNZ «KNU». 349 p.
4. Kushch, E. O. (2007). *Anhliiskii ta ukrainski paremiyi: etnokulturnyi aspekt* [English and Ukrainian paremias: ethnocultural aspect]. *Zaporizhzhia Historical Review*. No.1. PP. 519–520.
5. Rohach, O. O. (2017). *Typy paremii ta pryntsyipy yikhnoi klasyfikatsii* [Types of paremias and principles of their classification]. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii* [Actual issues of foreign philology], No. 7. PP. 143–147.
6. Chornopyskyi, M. (2008). *Ukrainska folklorystyka: slovnyk-dovidnyk* [Ukrainian folklore: dictionary-reference]. Ternopil: Pidruchnyky i Posibnyky. 448 p.
7. Krikmann A. (1999). Some Additional Aspects of Semantic Indefiniteness of Proverbs. *De Proverbio*. Vol. 5. No. 2. Available at: <http://www.deproverbio.com/display.php?a=3&r=97>
8. Oxford Dictionary of Proverbs (2015). J. Speake Ed. Oxford University Press. 416 p.
9. The Idioms. The Idioms – Largest Idiom Dictionary. Available at: <https://www.theidioms.com/>